

RAAP-NOTITIE 1418

Vervanging riolering Gravenpad te Terborg

Gemeente Oude IJsselstreek

Een archeologische begeleiding

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Oude IJsselstreek

Titel: Vervanging riolering Gravenpad te Terborg, gemeente Oude IJsselstreek;
een archeologische begeleiding

Status: eindversie

Datum: december 2005

Auteur: *K.J. van den Berghe*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\WIGT\N01418-WIGT.qxd

Projectcode: WIGT

Projectleider: K.J. van den Berghe

Projectmedewerkers: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Oude IJsselstreek heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau van 13 tot en met 16 september 2005 een archeologische begeleiding uitgevoerd in verband met de vervanging van de riolering in het Gravenpad te Terborg in de gemeente Oude IJsselstreek. Het primaire doel van dit onderzoek was het documenteren en registreren van archeologische resten die aan het licht zouden kunnen komen tijdens het vervangen van de riolering. Vanwege de beperkende omstandigheden, dat wil zeggen de relatief geringe breedte van de rioolsleuf en de ligging van deze sleuf in bermen, plantsoenen etc., is gekozen voor een archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden.

Tijdens de begeleiding bleek dat de bodem tot in de natuurlijke ondergrond geheel verstoord was door de aanleg van de te vervangen riolering en een voorganger uit het begin van de 20e eeuw. Tijdens het onderzoek zijn er geen archeologische resten in hun oorspronkelijke context aangetroffen.

Vanwege de diepe verstoring van de bodem en het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van intacte archeologische resten, wordt geen nader archeologisch onderzoek aanbevolen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Oude IJsselstreek heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau van 13 tot en met 16 september 2005 de vervanging van de riolering in het Gravenpad te Terborg in de gemeente Oude IJsselstreek archeologisch begeleid (figuur 1).

Gedurende eerdere rioolwerkzaamheden, tijdens de aanleg van de nu te vervangen riolering, hebben leden van de historische vereniging Terborg archeologische resten aangetroffen uit de Nieuwe tijd (Van Kempen, 2000). Het betrof muurwerk dat werd geïnterpreteerd als delen van de brug over de stadsgracht van kasteel Wisch naar de bij het kasteel behorende kapel en de binnenstad van Terborg. Op grond van deze waarneming werd geconcludeerd dat er mogelijk nog archeologische resten intact in de ondergrond aanwezig zouden kunnen zijn in het tracé van de nieuw aan te leggen riolering.

Het primaire doel van de archeologische begeleiding was het documenteren en registreren van eventuele archeologische resten die aan het licht zouden kunnen komen tijdens het vernieuwen van de riolering.

De archeologische begeleiding is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

Voorafgaand aan de uitvoering van de archeologische begeleiding is, conform de KNA, een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Scholte Lubberink, 2005). Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

1.2 Administratieve gegevens

Gemeente: Oude IJsselstreek

Plaats: Terborg

Plangebied: riooltracé Gravenpad

Onderzoeksgebied: kruising voormalige toegangsweg kasteel-Gravenpad

Centrumcoördinaten: 221.500/437.150

2 Doel van het onderzoek

De archeologische begeleiding van de werkzaamheden had tot doel archeologische resten, die tijdens het graafwerk blootgelegd en verstoord zouden kunnen worden, te documenteren. Eventueel aanwezige archeologische vondsten dienden hierbij te worden verzameld.

In het speciaal voor deze begeleiding opgestelde PvE (Scholte Lubberink, 2005) zijn specifieke onderzoeksvragen geformuleerd die gehanteerd dienden te worden indien er archeologische resten zouden worden aangetroffen. Deze zijn als volgt geformuleerd:

- Zijn tijdens de graafwerkzaamheden archeologische waarden of resten aangetroffen die inzicht kunnen geven in de bewoningsgeschiedenis van Terborg?
- Wat is de exacte locatie van de archeologische resten?
- Wat is de diepte (t.o.v. maaiveld) en de hoogteligging (t.o.v. NAP) van de archeologische resten?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de aard, datering en kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe kunnen de aangetroffen archeologische resten worden gewaardeerd?
- Wat is de globale omvang van de archeologische resten in het horizontale vlak?
- Wat kan op basis van de resultaten van de archeologische begeleiding worden gezegd over de archeologische verwachting van de bredere omgeving?

3 Methodes

De graafwerkzaamheden ten behoeve van de vervanging van het riool zijn gevolgd door een archeoloog die de sleuven heeft gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische resten. Ter hoogte van de veronderstelde brug van kasteel Wisch is de rioolsleuf onder begeleiding van een archeoloog aangelegd, zodat snel inzicht ontstond in de aan- of afwezigheid van archeologische resten van deze brug. Indien resten aangetroffen zouden worden, zou het bevoegd gezag hiervan op de hoogte gesteld worden. Dit zou ook gelden voor andere (behoudenswaardige) archeologische resten die tijdens de graafwerkzaamheden blootgelegd zouden worden.

De archeologische begeleiding volgde in principe alleen de aanleg van de rioolsleuf. Archeologische resten die hierbij aan het licht zouden komen, dienden te worden gedocumenteerd. Buiten het geplande cunet zou geen onderzoek plaatsvinden. Er is tijdens de archeologische begeleiding niet afgeweken van de onderzoeksstrategie zoals in het PvE omschreven.

4 Resultaten van het onderzoek

Het riooltracé volgt de voormalige stadsgracht van Terborg (figuur 2). Ter plaatse van het onderzochte deel werden de resten van een of meerdere bruggen verwacht. Deze bruggen vormden de verbinding tussen kasteel Wisch en de bij het kasteel behorende kapel aan de Terborgse zijde van de gracht.

Tijdens eerdere rioolwerkzaamheden hebben leden van de historische vereniging Terborg de vermoedelijke resten van een stenen brug(genhoofd) aangetroffen. Tijdens de begeleiding is niets teruggevonden van de bruggen, doordat de bodem tot grote diepte is verstoord bij de aanleg van eerdere riolen. De basis van de oudere riolen (en ook van het nieuwe riool) ligt op het niveau van de overgang van de onderzijde van de voormalige stadsgracht naar het lichtgele dekzand. In de grond boven de rioolbuizen bevonden zich ook geen verstoorde resten van oude bruggen of bruggenhoofden.

Opvallend was wel dat een van de oude riolen uit gemetselde bakstenen bestond. Het kleine formaat en het harde baksel van de bakstenen en het gebruikte voegsel, Portland cement, wijzen op een vooroorlogs riool, vermoedelijk uit het begin van de jaren 30. Dit riool bevindt zich over een grote lengte nog intact in de bodem (figuren 2 en 3).

Het is niet ondenkbaar dat leden van de historische vereniging Terborg het muurwerk van dit riool hebben aangezien voor resten van de oude brug over de stadsgracht.

Vanwege de diepe verstoring van de bodem door de oude riolen zijn er geen intacte archeologische resten in het (verdere) riooltracé te verwachten. Het riooltracé is echter erg smal, zodat niet uitgesloten kan worden dat intacte resten van de bruggenhoofden nog in de bodem aanwezig zijn. Deze worden echter niet bedreigd door de verdere aanleg van het riool. Er wordt dan ook geen nader archeologisch onderzoek aanbevolen.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De bodem ter hoogte van het riooltracé in het Gravenpad is door de aanleg van diverse rioleringen in het verleden geheel verstoord. Hierdoor zijn eveneens alle voorheen eventueel aanwezige archeologische resten verstoord.

Tijdens de archeologische begeleiding zijn overigens geen archeologische resten aangetroffen.

5.2 Aanbevelingen

Vanwege de diepe verstoring van de bodem en het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van intacte archeologische resten, wordt geen nader archeologisch onderzoek aanbevolen.

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (red.), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Scholte Lubberink, H.B.G., 2005. *Programma van Eisen archeologische begeleiding vervanging riolering Gravenpad*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Kempen, P.A.M.M. van, 2000. Binnenstad Terborg, gemeente Wisch. Archeologisch onderzoek ten behoeve van het bestemmingsplan. *RAAP-rapport 514*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen

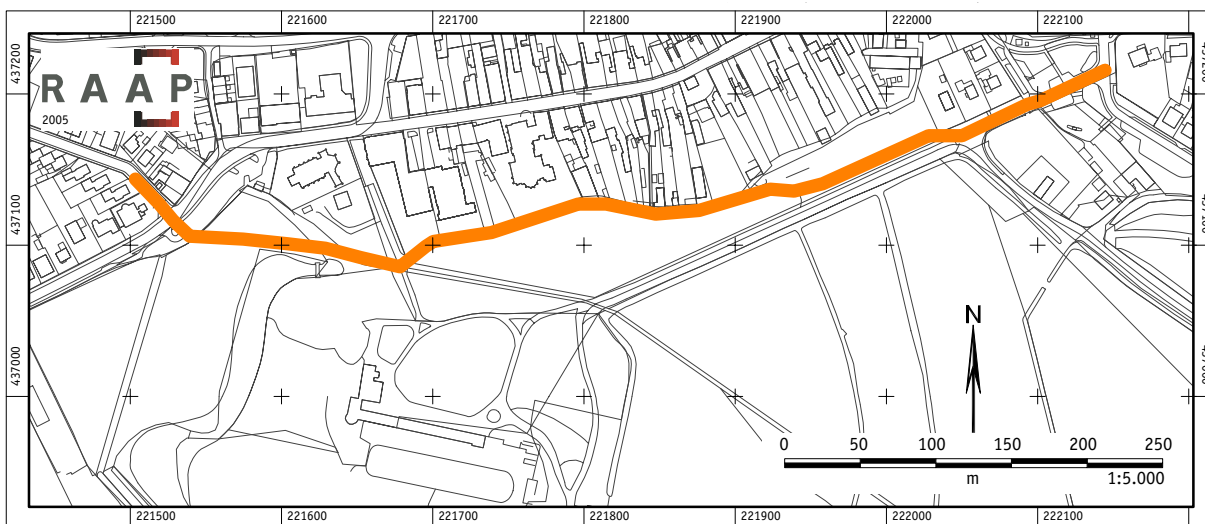
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Ligging tracé aan te leggen riolering.

Figuur 2. Resultaten archeologische begeleiding.

Figuur 3. Het gemetselde riool.

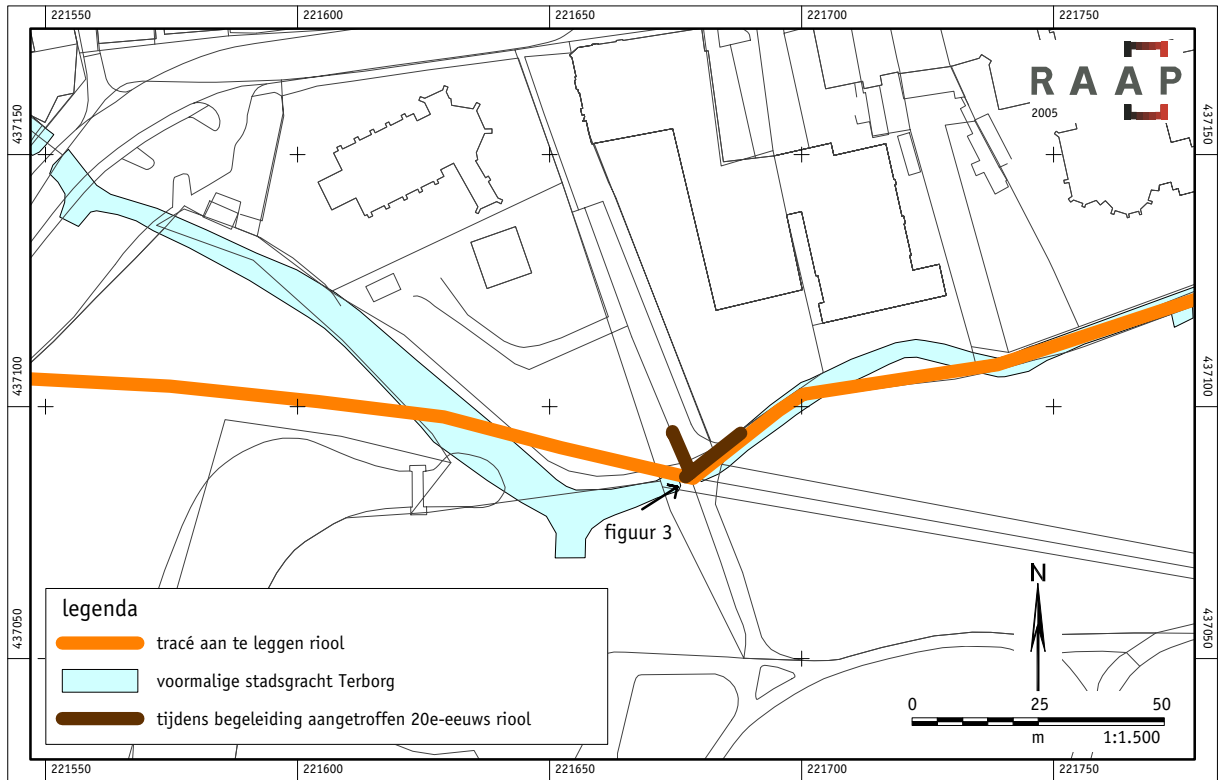
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Ligging tracé aan te leggen riolering.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 2. Resultaten archeologische begeleiding.

Figuur 3. Het gemetselde riool.